

ОЦІНКА ЗАПАСІВ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

І.В. Мельниченко, кандидат економічних наук

Вивчено вплив оцінки вибуття виробничих запасів сільськогосподарського підприємства при їх списанні у виробництво на величину показників виробничої собівартості продукції та надано пропозиції щодо поліпшення об'єктивності облікової інформації.

Запаси, методи оцінки запасів, вартість запасів, виробнича собівартість.

Вагому частку в активах сільськогосподарських підприємств займають запаси, від правильної оцінки та відображення в обліку яких залежать показники фінансового стану підприємства, на підставі яких приймаються управлінські рішення. Управління виробництвом сільськогосподарської продукції можливе лише за наявності об'єктивної облікової інформації, яка дає змогу прийняти об'єктивні управлінські рішення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Виробничі запаси займають особливе місце не лише у складі активів підприємства, а й у структурі витрат виробництва, оскільки вони є основною складовою у процесі формування собівартості виробленої продукції. Враховуючи вищенаведене, в умовах ресурсної обмеженості необхідно приділяти особливу увагу обліку та оцінці виробничих запасів.

Проблеми обліку та оцінки виробничих запасів розглядалися у працях відомих вітчизняних учених-економістів: А.С. Бородкіна, І.А. Бланка, Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, В.П. Завгороднього, Г.Г. Кірейцева, М.Д. Корінка, М.В. Кужельного, Ю.Я. Литвина, І.Б. Садовської, В.В. Сопка, Л.К. Сука, Н.М. Ткаченко, М.Г. Чумаченка та інших. Вагомий внесок у розвиток методології питань обліку використання виробничих запасів зробили зарубіжні вчені: А.Ф. Аксененко, Я.М. Барнгольц, М.Г. Бейгельзімер, А. Глен Велш, В.Д. Новодворський, А.Д. Шеремет.

Отримані результати як теоретичних, так і практичних розробок щодо удосконалення обліку запасів мають вагомим значення для розвитку вітчизняної теорії та практики бухгалтерського обліку. Проте, слід звернути увагу на питання оцінки виробничих запасів при їх списанні у виробництво, що є особливо актуальним для управління активами в умовах обмеженості ресурсів підприємства. До важливих проблем практики бухгалтерського обліку слід віднести вибір методики оцінки виробничих запасів при їх вибутті, від чого залежить об'єктивність усієї бухгалтерської інформації. Це пов'язано з постійними змінами цін на виробничі запаси в умовах ринкових відносин. Підприємство протягом звітного періоду отримує одні й ті самі виробничі запаси за різними цінами. Ціни на запаси, що надійшли на початку місяця можуть суттєво

відрізнятися від ціни тих запасів, що надійшли на кінець звітної періоду. Кількість виробничих запасів, що використовуються при виробництві сільськогосподарської продукції значна, тому визначення їх вартості при використанні у виробництві та застосування науково-обґрунтованих методів їх оцінки є важливим для ефективного управління.

Мета дослідження – вивчення впливу оцінки вибуття виробничих запасів сільськогосподарського підприємства при їх списанні у виробництво на величину показників фінансових результатів, а також пошук рішень, спрямованих на підвищення об'єктивності облікової інформації при формуванні показників господарської діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Для здійснення виробничої діяльності підприємству необхідна постійна наявність оборотних активів, зокрема таких, як виробничі запаси, що використовуються у виробництві і є основною складовою при формуванні собівартості виробленої продукції.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», запаси — це активи підприємства, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної діяльності;
- перебувають у процесі виробництва для подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством [3, 4].

Запаси, які використовуються в процесі виробництва продукції знаходяться в постійному русі (обороті) в результаті чого змінюється їх вартість. Оскільки виробничі запаси постійно обертаються, їх вартість може бути визначена лише на окремий момент часу або період.

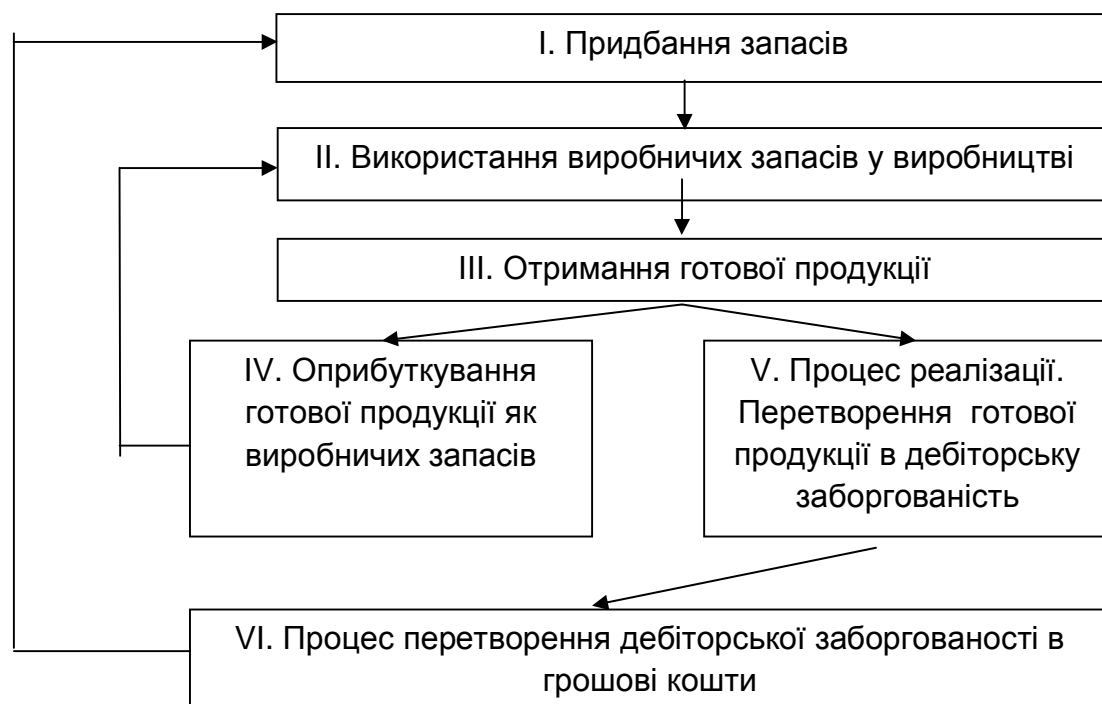

Рис. 1. Кругооборот виробничих запасів на сільськогосподарському підприємстві*

* Розроблено автором

З огляду на вищесказане, слід відзначити основні стадії обороту виробничих запасів, на яких відбувається зміна їх вартості та подальша оцінка (рис. 1).

З рисунка 1 видно, що виробничі запаси підприємства в процесі свого кругообороту проходять у середньому шість стадій: від їх придбання – у вигляді запасів, і до реалізації – як готова продукція, що реалізується або оприбутковується як новостворені виробничі запаси.

На кожній із наведених в таблиці 1 стадії виробничі запаси змінюють свою вартість і здійснюється їх наступна оцінка під час:

- 1) надходження їх на підприємство;
- 2) списання у виробництво та на інші господарські потреби;
- 3) переоцінки;
- 4) вибуття запасів із підприємства.

Наступна оцінка виробничих запасів здійснюється з використанням різних методів оцінки (див. таблицю).

Методи оцінки запасів на різних стадіях їх обігу [3, 4, 6]

№ з/п	Стадія обігу виробничих запасів	Методи оцінки
1	Придбання запасів	Первісна вартість
2	Списання виробничих запасів у виробництво	Ідентифікованої собівартості одиниці запасів Середньозваженої собівартості Собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО) Нормативних затрат Ціни продажу
3	Оприбуткування готової продукції в складі виробничих запасів	Виробнича собівартість
4	Реалізація виробничих запасів	Ринкова вартість Справедлива вартість

Первісна вартість запасів, придбаних за плату, складається з витрат підприємства, пов'язаних із їх придбанням. Первісна вартість запасів, що виготовляються власними силами підприємства, дорівнює собівартості їх виробництва.

Для оцінки витрачених у виробництво запасів використовуються облікові ціни. Облікова ціна — це ціна, за якою запаси відображуються у поточному обліку. Існує ряд методів визначення облікових цін. При списанні виробничих запасів у виробництво вони оцінюються одним із двох методів, які наведені в таблиці.

Оцінка виробничих запасів надзвичайно важлива при визначенні фінансових результатів діяльності підприємства. Адже собівартість використаних виробничих запасів входить до складу собівартості реалізованої продукції, величина якої впливає на суму чистого прибутку.

Сучасними науковцями-економістами встановлено, що вартість, за якою запаси підприємства оцінюються при надходженні та використанні в процесі виробництва, впливає на формування ряду показників, що характеризують фінансовий стан підприємства [1]:

1. Вартість запасів визначає об'єктивність бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності.

2. Вартість активів визначає потребу в капіталі, необхідному для формування активів.

3. Вартість запасів впливає на рівень собівартості продукції та, відповідно, на цінову політику підприємства.

4. Реальне відображення вартості запасів визначає об'єктивність формування та оцінку кінцевих результатів господарської діяльності підприємства у звітному періоді.

5. Вартість активів впливає на кредитну політику підприємства.

6. Оцінка вартості активів є важливою складовою в процесі їх страхування (визначення вартості застрахованого майна).

Враховуючи вищенаведене, проблемними питаннями як теорії, так і практики бухгалтерського обліку запасів залишаються: перше – вибір та застосування науково-обґрунтованих методів оцінки виробничих запасів у процесі їх кругообороту на підприємстві; друге – як наслідок першого, формування об'єктивної та достовірної облікової інформації про виробництво продукції та результати діяльності для забезпечення потреб управління.

Щоб вирішити наведені вище проблеми, розглянемо детальніше вплив вартості виробничих запасів при їх списанні у виробництво на виробничу собівартість продукції. Як було зазначено, вартість виробничих запасів займає значну частку у собівартості виготовленої продукції. Відповідно, від вибору методу оцінки запасів під час їх списання у виробництво, залежить величина показника виробничої собівартості продукції.

Застосувавши різні методи оцінки виробничих запасів при списанні у виробництво, ми отримали різну їх вартість (рис. 2). З вищезгаданого рисунка видно, що, застосувавши найпоширеніші методи оцінки виробничих запасів при їх списанні у виробництво ми отримали різну їх вартість. Як було зазначено, вартість виробничих запасів займає значну частку в структурі виробничої собівартості продукції та відповідно, впливає на формування цього показника.

На рисунку 3 зображено зміну величини виробничої собівартості продукції при застосуванні різних методів оцінки виробничих запасів при їх списанні у виробництво.

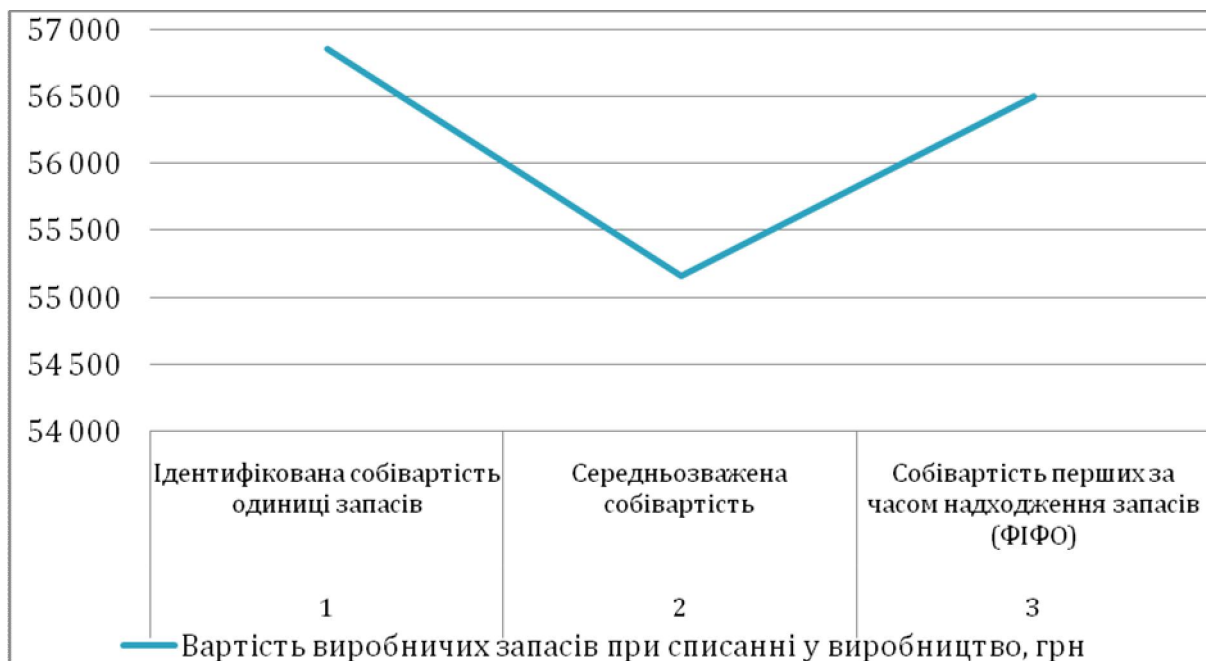

Рис. 2. Зміна вартості виробничих запасів при застосуванні різних методів оцінки*

* Розроблено автором

Так, при застосуванні методу ідентифікованої собівартості одиниці запасів ми отримали максимальну величину собівартості продукції, а при оцінці запасів методом середньозваженої собівартості досягли мінімального її значення (нижче на 1701 грн або майже на 1%).

Продовживши дослідження взаємозв'язку виробничої собівартості продукції з показниками фінансового стану підприємства, можна прослідкувати вплив оцінки виробничих запасів і на згадані показники.

З огляду на це, слід зазначити, що вибір відповідних методів оцінки виробничих запасів при їх списанні у виробництво дає можливість за допомогою бухгалтерських прийомів досягти заощадження ресурсів підприємства (в даному випадку грошових коштів) та спрямувати їх на покращення ресурсозабезпечення й розвиток підприємства.

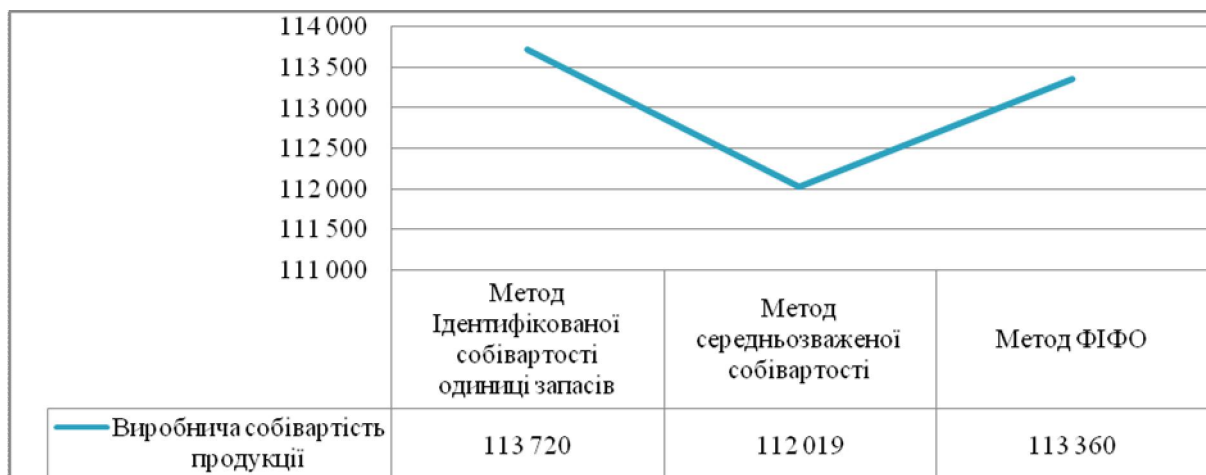

Рис. 3. Зміна величини виробничої собівартості при застосуванні різних методів оцінки виробничих запасів*

* Розроблено автором

Висновки та перспективи подальших досліджень. Враховуючи все вищесказане, слід відзначити:

1. Виробнича собівартість є основою ціни виробленої продукції. Відповідно, для покриття витрат виробничих запасів на виробництво продукції ми повинні врахувати можливість застосування таких методів оцінки запасів, які дають змогу визначити їх вартість, що більш наближена до ринкової.

2. В умовах недостатності ресурсів, задля ресурсозбереження та розвитку підприємства, застосовуючи відповідні методи бухгалтерського обліку, зокрема, оцінювання, ми маємо сприяти заощадженню коштів і ресурсів та спрямовувати їх на підвищення фінансової стійкості й стабільного розвитку підприємства.

3. Застосування відповідних методів оцінки активів підприємства, зокрема й виробничих запасів, впливає на зміну таких якісних показників облікової інформації, як об'єктивність та достовірність.

Список літератури

1. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия / И.А. Бланк. – К. : Ника Центр, Эльга, 2003. – 448 с. – (Энциклопедия финансового менеджера. Вып. 2).
2. Корінько М.Д., Оцінка в бухгалтерському обліку: теорія, методологія, організація : моногр. / М.Д. Корінько, Г.Б. Тітаренко, – К. : Клякса, 2009. – 472 с.
3. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів : наказ Міністерства фінансів України від 10.01.2007 № 2 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfu.gov.ua>
5. Садовська І.Б., Облік і контроль виробничих запасів на швейних підприємствах: теорія і практика / І.Б. Садовська, С.Г. Михалевич. – Луцьк : Луцький національний технічний університет, 2008. – 217 с.
6. Сук П.Л. Облік виробничих запасів / П.Л. Сук, Л.О. Черниш // Бухгалтерія в сільському господарстві. 1998. – №1. – С. 7–10.

Изучено влияние оценки выбытия производственных запасов сельскохозяйственного предприятия при их списании в производство на величину показателей производственной себестоимости продукции и представлены предложения относительно улучшения объективности учетной информации.

Запасы, методы оценки запасов, стоимость запасов, производственная себестоимость.

Influence of estimation of leaving of production supplies of agricultural enterprise is studied at their writing in a production on the size of production cost of products figures and suggestions are given in relation to the improvement of objectivity of accounting information.

Supplies, methods of estimation of supplies, cost of supplies, production prime price.